

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2172/14 ze dne 10. 3. 2015, N 54/76 SbNU 747

Znalecký posudek v procesu dokazování

Nález Ústavního soudu - II. senátu složeného z předsedy senátu Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Jiřího Zemánka - ze dne 10. března 2015 sp. zn. II. ÚS 2172/14 ve věci ústavní stížnosti Ing. Milana Slavíka, zastoupeného JUDr. Pavlem Dudákem, advokátem, se sídlem Karolinská 661/4, Praha 8 - Karlín, směřující proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 3. 5. 2011 č. j. 30 C 55/2008-237, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2011 č. j. 55 Co 365/2011-271 a proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014 č. j. 29 Cdo 1654/2012-303, jimiž byla zamítnuta stěžovatelova žaloba o náhradu škody způsobené mu vedlejším účastníkem v důsledku nesprávně provedeného auditu účetních závěrek obchodní společnosti coby obchodníka s cennými papíry, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 1, Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení a Ing. Josefa Běloubka, zastoupeného JUDr. Petrem Zimou, advokátem, se sídlem Slezská 13, Praha 2, jako vedlejšího účastníka řízení.

I. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 3. 5. 2011 č. j. 30 C 55/2008-237, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2011 č. j. 55 Co 365/2011-271 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2014 č. j. 29 Cdo 1654/2012-303 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění

I. Podstatný obsah ústavní stížnosti

1. Včas podanou ústavní stížností (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu") a splňující i ostatní zákonem stanovené podmínky řízení [§ 75 odst. 1 a contrario; § 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] brojí stěžovatel proti v záhlaví citovaným rozhodnutím obecných soudů, neboť má za to, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

2. Stěžovatel namítané porušení svých základních práv (konkrétně vlastnického práva a práva na spravedlivý proces) spatřuje především v procesním postupu obecných soudů v průběhu dokazování, když neprovedly "vysoce relevantní" důkazy navrhované stěžovatelem (zejména revizní znalecký posudek či důkaz kárným spisem Komory auditorů ve věci kárného řízení vedeného proti vedlejšímu účastníkovi řízení) a dostatečně se nevypořádaly se všemi jeho námitkami a argumenty. Dle stěžovatele se ani jeden z obecných soudů při vyhotovení odůvodnění neřídil základními procesními zásadami zakotvenými jak ústavněprávně v čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava"), čl. 36 Listiny a čl. 6 Úmluvy, tak v zákonných ustanoveních (§ 157 občanského soudního řádu, dále jen "o. s. ř."), a svá rozhodnutí tak soudy zatížily vadou nepřezkoumatelnosti a nejasnosti, čímž porušily jeho právo na spravedlivý proces a v důsledku odmítly poskytnout stěžovateli spravedlnost. Uvedené platí i ve vztahu k rozhodnutí Nejvyššího soudu a v jeho odůvodnění vyložené úvaze stran nenaplnění podmínky přípustnosti podaného dovolání v podobě existence otázky zásadního právního významu (otázka příčinné souvislosti vzniku škody stěžovatele). V neposlední řadě stěžovatel namítá, že Obvodní soud pro Prahu 1 porušil zásadu iura novit curia, když přenechal hodnocení ryze právních otázek (vznik škody v důsledku porušení právních povinností vedlejšího účastníka řízení) na znalci a jeho znaleckém posudku. Výše popsaný postup obecných soudů se tak dle názoru stěžovatele nachází i v přímém rozporu s judikaturou Ústavního soudu, konkrétně pak se závěry obsaženými v nálezech sp. zn. IV. ÚS 281/04 ze dne 25. 8. 2005 (N 165/38 SbNU 319); sp. zn. I. ÚS 343/09 ze dne 12. 5. 2009 (N 118/53 SbNU 485) či sp. zn. I. ÚS 2443/08 ze dne 29. 12. 2009 [(N 259/55 SbNU 499), všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou rovněž dostupná na <http://nalus.usoud.cz>], které stěžovatel v ústavní stížnosti obsáhle cituje.

II. Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

3. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud, Městský soud v Praze, Obvodní soud pro Prahu 1 i vedlejší účastník řízení.

4. Nejvyšší soud ve svém vyjádření pouze odkázal na odůvodnění ústavní stížností napadeného usnesení.

5. Městský soud v Praze ve svém vyjádření předně zpochybnil ústavněprávní relevanci námitek obsažených v ústavní stížnosti, které se mu "jeví především jako polemika se závěry soudu prvního stupně a soudu odvolacího. Jde zejména o výhrady k rozsahu dokazování, k zhodnocení dokazování, k právnímu posouzení věci i k samotnému odůvodnění rozsudku odvolacího soudu." Následně se městský soud podrobněji vyjádřil ke stěžovatelově námitce, že "obecné soudy nepřipustně čerpaly ze znaleckého posudku závěry právní (jež náleží soudu, a nikoli znalci)." Tento argument považoval městský soud za "obecně správný", neboť se v odůvodnění rozsudku obou soudů uvádí, že "na základě posudku ... žalovaný postupoval v souladu se zákonem", přičemž takový závěr "se měl opírat o výklad zákona (nikoli jen o převzetí závěru znalce)." Na druhou stranu městský soud zdůraznil, že

konkrétní metodika provádění auditů, ač je nepochybně též upravena právem, "je oblastí zjevně specializovanou a odbornou, tedy zpravidla vyžadující posouzení znalcem. Je tedy možné, že uvedený závěr soudů je spíše zjednodušující formulací, již bylo míněno, že audit byl v dané době proveden na základě dostatečných podkladů a odpovídajícími metodami." Městský soud nicméně zdůraznil, že v nyní projednávaném případě stěžovatele "soudy založily zamítavé rozhodnutí na nedostatku příčinné souvislosti mezi škodou a působením auditora. V době auditů totiž mělo hospodaření úpadkyně odpovídat výroku auditora a k poklesu kapitálu (a vzniku škody) došlo až následně v době, kdy žalobce již úpadci své prostředky svěřil."

6. Obvodní soud pro Prahu 1 ve svém vyjádření nesouhlasil s tvrzením stěžovatele ohledně porušení práva na spravedlivý proces v souvislosti s provedením důkazu znaleckým posudkem z oboru účetnictví a naopak neprovedením revizního znaleckého posudku. "Stěžovatel účelově zaměňuje znaleckou odbornost, tedy zda žalovaný jakožto auditor získal při sporném auditu vstupní informace nezkráceného charakteru, zda zohlednil všechny potřebné informace a zda nezaměnil postup u forenzního a u účetního auditu, tedy zda postupoval při své auditorské činnosti správně a standardně, což soud (jelikož nemá potřebné ekonomické vzdělání) těžko mohl posoudit sám."

7. Vedlejší účastník řízení Ing. Běloubek ve svém vyjádření navrhl ústavní stížnost odmítnout. Podrobněji se vyjádřil k námitce ohledně porušení zásady iura novit curia ze strany obecných soudů, resp. k otázce příčinné souvislosti mezi jeho jednáním a údajně vzniklou škodou. Ve vztahu k první otázce vedlejší účastník uvedl, že "povaha otázky, kterou měly obecné soudy v nyní projednávané věci meritorně rozhodnout, vyžadovala procesní uplatnění odborných znalostí z oboru účetnictví. Proto bylo ustanovení znalce k osvětlení odborných otázek případu logickým krokem." Ohledně možné příčinné souvislosti mezi jednáním vedlejšího účastníka coby auditora a vzniklou škodou stěžovateli vedlejší účastník argumentoval, že "i kdyby porušil své povinnosti (což popírá), tak tímto porušením škoda vůbec nemusela vzniknout. Navíc ani nemohl nijak zabránit vzniku škody, o níž není zřejmé, kdy přesně vznikla. Škodu mohla společnost AIB způsobit kdykoliv v době po skončení auditu do doby, kdy byla zjištěna ze strany Komise pro cenné papíry kapitálová nepřiměřenost. Výrok 's výhradou' nebo 'bez výhrady' není pro vznik škody vůbec relevantní. Škodu způsobila stěžovateli společnost. Jednání, které by mohlo být příčinou škody, je jednáním orgánů společnosti spočívajícím v jejich porušení povinnosti řádné péče; proti těm však nároky stěžovatele nesměřovaly ani proti Komisi pro cenné papíry, která prováděla kontrolu v rozhodnou dobu. Sebelépe provedený audit nemůže zabránit zloději, aby po skončení auditu provedl krádež. Auditor také nemůže odpovídat za skutečnosti, které byly dodatečně zjištěny a které buď v době provádění auditu neexistovaly, nebo byly před ním v době zpracování auditu tajeny." V závěru pak vedlejší účastník vyjádřil obavu, že "přijetí této ústavní stížnosti by mohlo mít za následek, že by se otevřela stavidla podobných žalob proti auditorům v situacích, kdy následně dojde ke konkursům auditovaných společností."

8. Stěžovatel v následné obsáhlé replice k vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení zejména zdůraznil, že se v případě hodnocení souladu postupu auditora s auditorskými směnicemi jedná o otázku právního hodnocení, a nikoliv o zjišťování skutkového stavu, jak chybně učinily obecné soudy. Znaleckému posudku opakovaně vytýká jeho nezákonnost. Rovněž má za to, že obecné soudy nevyřešily otázku odpovědnosti auditora za jeho činnost při auditu účetní závěrky, když stěžovatel tvrdí, že právě porušením povinností auditora mu vznikla škoda.

III. Podstatný obsah spisového materiálu

9. Ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 30 C 55/2008 Ústavní soud podává zejména následující skutečnosti.

10. Stěžovatel podal dne 3. 3. 2008 žalobu k Obvodnímu soudu pro Prahu 1, v níž požadoval po vedlejšímu účastníkovi zaplacení částky 1 293 524 Kč s příslušenstvím z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou mu vedlejšímu účastníkem v důsledku nesprávně provedeného auditu účetních závěrek obchodní společnosti American International Brokers, a. s., (dále jen "AIB") za účetní období let 2003 a 2004. S uvedenou společností jako s obchodníkem s cennými papíry stěžovatel uzavřel dne 13. 9. 2004 smlouvu o obhospodařování cenných papírů, na jejímž základě jí svěřil částku ve výši 127 347 USD za účelem nákupu cenných papírů a následného obchodování s nimi, a to k dosažení maximálního výnosu pro stěžovatele. Vedlejší účastník byl auditorem společnosti AIB a prováděl pro ni audit jejich účetních závěrek, mj. i za roky 2003 a 2004, ve vztahu k nimž vydal výrok "bez výhrad". Dle stěžovatele tak ovšem učinil v rozporu s právními předpisy, zejména pak s ustanovením § 14 odst. 4 písm. c) či § 15 odst. 3 zákona č. 254/2000 Sb., o auditorech a o změně zákona č. 165/1998 Sb., v tehdy platném znění, (dále též jen "zákon o auditorech") a auditorskými směnicemi, neboť neměl dostatečný přístup k požadovaným a nezbytným podkladům k auditorské zprávě, což se projevilo v tom, že ačkoliv ve své auditorské zprávě ze dne 29. 3. 2005 vyslovil výrok "bez výhrad", již dne 25. 5. 2005, tedy necelé dva měsíce poté, byla na společnost AIB Komisí pro cenné papíry uvalena nucená správa z důvodu nedostatečné kapitálové přiměřenosti. Nucený správce společnosti AIB následně zjistil, že existuje významný nepoměr mezi skutečnou hodnotou clientského majetku a aktivy vedenými v účetnictví společnosti AIB (podle účetních záznamů společnosti AIB měly být na majetkových účtech klientů společnosti ke dni 30. 9. 2005 cenné papíry v tržní hodnotě 6 642 626,71 USD, avšak kontrolou bylo zjištěno, že se zde ve skutečnosti nachází pouze majetek v tržní hodnotě 1 827 000 USD). Na majetek společnosti AIB byl následně dne 1. 12. 2005 Městským soudem v Praze prohlášen konkurs (řízení vedené pod sp. zn. 78 K 42/2005). Zůstatek stěžovatele na jeho clientském účtu u společnosti AIB činil ke dni prohlášení konkursu 1 883 025,01 Kč (27 560 USD), nicméně stěžovatel v konkursním řízení uplatňoval pohledávku v celkové výši 2 507 455,10 Kč (101 635,73 USD). Z této výše pohledávky se pak stěžovateli následně dostalo plnění v celkové částce 1 213 931,11 Kč (zčásti na základě rozvrhového usnesení konkursního soudu, zčásti na základě výplaty z Garančního fondu obchodníků s cennými papíry). Žalobou požadovanou částku, a tedy vzniklou škodu tak dle stěžovatele tvoří zbylá část pohledávky, přičemž příčinnou souvislost mezi

jejím vznikem a jednáním vedlejšího účastníka stěžovatel spatřuje právě v zanedbání povinností vedlejšího účastníka jako auditora společnosti AIB a z toho vyplývajícím chybném výroku "bez výhrad" v auditorských zprávách za rok 2003 a 2004, aniž by k tomu měl zajištěn přístup ke všem potřebným dokladům. Tím měl stěžovateli způsobit škodu, neboť pokud by prý vedlejší účastník býval provedl audit společnosti AIB řádně, ve své zprávě uvedl jiný výrok než "bez výhrad" a splnil zákonnou povinnost (§ 15 odst. 3 zákona o auditorech) informovat Komisi pro cenné papíry, a to již při vydání auditorské zprávy za rok 2003, což měl a mohl učinit, stěžovatel by své finanční prostředky do společnosti AIB vůbec neinvestoval, anebo by je ze společnosti okamžitě vybral.

11. Vedlejší účastník ve vyjádření k žalobě jednak namítal, že nárok stěžovatele byl promlčen ke dni 1. 10. 2007, a jednak, že škoda byla způsobena trestnou činností členů představenstva společnosti AIB, na které ostatně nucený správce a Komise pro cenné papíry podali trestní oznámení. Především pak zdůraznil, že pro společnost AIB neprováděl forenzní audit, ale pouze audit účetní uzávěrky, tj. ověření účetní závěrky, kdy se porovnává stav se zvoleným souborem standardů, předpisů a norem.

12. Obvodní soud pro Prahu 1 stěžovatelovu žalobu ústavní stížností napadeným rozsudkem zamítl jako nedůvodnou (výrok I), dále pak rozhodl o nákladech řízení a znalečném (výroky II a III). Obvodní soud tak učinil s odůvodněním, že na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že vedlejší účastník jako auditor "při výkonu své činnosti neporušil právní povinnost uloženou mu ustanovením § 14 odst. 1 a 3 zákona o auditorech ani nepostupoval v rozporu s auditorskými směrnicemi." Tuto skutečnost dle obvodního soudu "vyvrátil znalecký posudek", tj. znalecký posudek z oboru ekonomika-účetnictví ze dne 5. 5. 2010, vypracovaný znaleckým ústavem BRÁZDA-AUDIT, a. s., (na č. l. 109-156 spisu), doplněný o odpovědi na otázky stěžovatele dne 11. 1. 2011 (na č. l. 196-207 spisu). Obvodní soud tak uzavřel, že "i kdyby shledal existenci protiprávního úkonu žalovaného a existenci škody, nedošlo by ani tak k naplnění dalšího předpokladu, tj. příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním žalovaného a vzniklou škodou, neboť případné pochybení žalovaného nemohlo jakožto jediná příčina vyvolat důsledek v podobě hospodářského stavu úpadce, jež byl způsobitelný k zavedení nucené správy a k prohlášení konkursu na jeho majetek" (str. 5 rozsudku).

13. Stěžovatel ještě v průběhu řízení před obvodním soudem opakovaně (viz "Vyjádření žalobce k zadání znaleckého posudku" ze dne 15. 1. 2010 na č. l. 96-97 spisu; "Dodatečné dotazy znalci" ze dne 4. 10. 2010 na č. l. 178-181 spisu a "Stanovisko žalobce k doplnění znaleckého posudku" ze dne 3. 2. 2011 na č. l. 210 a násl. spisu) zpochybňoval jednak samotné zadání znaleckého posudku ze strany obvodního soudu a formulaci otázky: "Zda žalovaný auditor při vypracování závěrečných zpráv o ověření účetních závěrek společnosti AIB k 31. 12. 2003 a k 31. 12. 2004 postupoval v souladu se zákonem č. 254/2000 Sb. a auditorskými směrnicemi, případně jaké povinnosti jako auditor porušil?", kterou stěžovatel považoval za ryze právní otázku, kterou je povinen zodpovědět soud, nikoliv znalec, a zpochybňoval rovněž odbornost znaleckého ústavu (bez příslušné kvalifikace a zkušeností v oboru auditorské činnosti), dále namítal jeho podjatost a v neposlední řadě zpochybňoval i hodnověrnost samotných závěrů znaleckého posudku. Proto požadoval vypracování revizního znaleckého posudku, vypracovaného více kvalifikovaným znalcem z oboru auditu finančních institucí a také s více specifickým zadáním, na jehož základě by znalec podrobněji soudu popsal chybný postup vedlejšího účastníka při vypracování předmětných závěrečných zpráv.

14. Uvedené námítky stěžovatel znovu přestřel i ve svém odvolání proti rozsudku obvodního soudu a zdůrazňoval, že právní závěry obvodního soudu jsou založeny na nesprávně a nedostatečně zjištěném skutkovém stavu, neboť vycházejí pouze ze závěrů předmětného znaleckého posudku, aniž by se jakkoliv vypořádal s důkazními návrhy stěžovatele. Městský soud v Praze je nicméně v ústavní stížnosti napadeném rozsudku neshledal důvodnými a napadený rozsudek obvodního soudu podle ustanovení § 219 o. s. ř. jako věcně správný potvrdil. Městský soud se v odůvodnění ztotožnil s právními závěry obvodního soudu, který "na základě znaleckého posudku vypracovaného soudem ustanoveným znaleckým ústavem BRÁZDA-AUDIT, o jehož správnosti není důvod pochybovat, opodstatněně uzavřel, že žalovaný jako auditor postupoval v souladu se zákonem a žádnou právní povinnost neporušil, avšak ani v opačném případě by odpovědnost žalovaného (stěžovatele) za vzniklou škodu nebyla dána s ohledem na nedostatek příčinné souvislosti mezi eventuálním protiprávním jednáním žalovaného a vzniklou škodou ... V daném případě, jak žalovaný v řízení důvodně namítal, byla škoda (stěžovateli) způsobena trestnou činností členů představenstva společnosti AIB, na orgány společnosti, a nikoliv na žalovaného podali nucený správce a Komise pro cenné papíry trestní oznámení." (str. 5 rozsudku). Městský soud rovněž odmítl tvrzení stěžovatele, že jednání vedlejšího účastníka "představuje podstatnou příčinu vzniku škody" nebo že by z tohoto jednání "bylo možné dovodit příčinnou souvislost případného pochybení auditora se vznikem škodlivého následku. Škoda nastala bez ohledu na audit a bez ohledu na šetření Komise pro cenné papíry" (str. 6 rozsudku).

15. Dovolání stěžovatele, jehož přípustnost dovozoval z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a v němž otázku zásadního právního významu spatřoval jednak v posouzení, zda lze hodnocení souladu postupu auditora s auditorskými směrnicemi považovat za otázku skutkovou či právní, jednak v otázce, zda auditor odpovídá za škodu vzniklou v souvislosti s výkonem jeho činnosti i ve vztahu k jiným osobám než k auditované účetní jednotce, pak Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením odmítl, neboť žádná ze stěžovatelem formulovaných otázek nezaložila přípustnost dovolání. Nejvyšší soud zdůraznil, že "jelikož závěr, podle něhož mezi jednáním žalovaného a vzniklou škodou není příčinná souvislost, ob stojí - v případě jeho správnosti - jako samostatný důvod zamítnutí žaloby, nečiní dovolání přípustným ani posouzení správnosti závěru odvolacího soudu, podle něhož žalovaný neporušil žádnou právní povinnost. I kdyby totiž Nejvyšší soud uvedený závěr odvolacího soudu shledal nesprávným, nemohl by z tohoto důvodu rozhodnutí odvolacího soudu zrušit, a posouzení této otázky by se tudíž nemohlo projevit v poměrech dovolatele založených napadeným rozhodnutím" (str. 2 usnesení). Ve vztahu ke stěžovatelem namítaným

procesním vadám (spočívajícím v neprovedení jím navrhovaných důkazů a nevypořádání se s odvolacími námitkami) pak Nejvyšší soud konstatoval, že stěžovatel "uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., přičemž tvrzené vady nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu, a proto jejich prostřednictvím přípustnost dovolání založit nelze."

IV. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

IV.a) Obecná východiska hodnocení namítaného porušení práva na spravedlivý proces

16. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je v řízení o ústavní stížnosti ochrana ústavnosti, a nikoliv zákonnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy]. Jeho pravomoc je tak založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení toho, zda v řízení nebyly dotčeny ústavně chráněné práva a svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé. Jak Ústavní soud opakovaně judikoval, základní práva a svobody působí jako regulativní ideje, na něž obsahově navazují komplexy norem podústavního práva; současně tyto ideje determinují výklad právních norem. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy), anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá porušení základního práva a svobody [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 269/99 ze dne 2. 3. 2000 (N 33/17 SbNU 235); nález sp. zn. I. ÚS 1052/10 ze dne 29. 9. 2010 (N 206/58 SbNU 857) nebo stěžovatelem citovaný nález sp. zn. IV. ÚS 3042/11 ze dne 14. 11. 2012 (N 188/67 SbNU 265)].

17. Podstatu ústavní stížnosti tvoří nesouhlas stěžovatele s procesním postupem obecných soudů, zejména pak obvodního soudu, který neprovedl jím opakovaně navrhované důkazy (revizní znalecký posudek či důkaz kárným spisem Komory auditorů ve věci kárného řízení vedeného proti vedlejšímu účastníkovi řízení), a svá rozhodnutí tak soudy zatížily vadou nepřezkoumatelnosti a nejasnosti. V neposlední řadě pak stěžovatel namítá, že obvodní soud přenechal hodnocení ryze právních otázek (vznik škody v důsledku porušení právních povinností vedlejšího účastníka řízení) znalci a jeho znaleckému posudku.

18. Pokud stěžovatel namítané porušení práva na spravedlivý proces spatřuje v procesu dokazování prováděného obecnými soudy, Ústavní soud připomíná, že v minulosti opakovaně judikoval, že Listina, zaručující právo na spravedlivý proces, přímo neupravuje proces dokazování jako takový, přestože je podstatnou, ne-li nejdůležitější částí řízení. To ovšem zdaleka neznamená, že dokazování se nachází jaksi "mimo" ústavněprávní rovinu, a jeho úprava je tak pouze zcela výlučnou záležitostí zákona [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006 (N 92/41 SbNU 173; 419/2006 Sb.) či sp. zn. II. ÚS 2154/14 ze dne 18. 11. 2014 (N 211/75 SbNU 365)]. Proto Ústavní soud setrvale ve své judikatuře zdůrazňuje, že součástí práva na spravedlivý proces je mimo jiné i vytvoření prostoru pro to, aby účastník řízení mohl účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobilé ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. "Vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek (v kontradiktorním schématu řízení) nejlépe zajistí ochranu základních práv, jež je z hlediska fair procesu prvotním účelem soudního řízení. Institucionálně garantovaná možnost dotčených osob návrhy a námitkami účinně participovat na soudním procesu patří mezi elementární pravidla soudního řešení sporů" [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 269/05 ze dne 27. 6. 2005 (N 129/37 SbNU 629) či nález sp. zn. I. ÚS 273/06 ze dne 14. 9. 2007 (N 144/46 SbNU 409)].

19. Za situace, kdy tak obecné soudy neučiní a odmítnou akceptovat důkazy navržené účastníkem řízení, které by svědčily jeho právním závěrům, příp. se s jeho důkazními návrhy žádným způsobem nevypořádají, tak lze hovořit o tzv. opomenutých důkazech, kterými jsou takové důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud podle zásad volného hodnocení důkazů nezabýval [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 182/02 ze dne 11. 11. 2003 (N 130/31 SbNU 165)]. Ustálená judikatura Ústavního soudu týkající se tzv. opomenutého důkazu [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 61/94 ze dne 16. 2. 1995 (N 10/3 SbNU 51); nález sp. zn. II. ÚS 663/2000 ze dne 10. 4. 2001 (N 57/22 SbNU 19); nález sp. zn. I. ÚS 413/02 ze dne 8. 1. 2003 (N 4/29 SbNU 25) nebo citovaný nález sp. zn. I. ÚS 273/06] vychází z principu, že "zásadám spravedlivého procesu, vyplývajícím z Listiny (čl. 36 odst. 1), nutno rozumět tak, že ve spojení s obecným procesním předpisem v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi možnost vyjádřit se nejen k provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny) a k věci samé, ale také označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka odpovídá povinnost soudu nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také - pokud jim nevyhoví - ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů (zpravidla ve vztahu k hmotněprávním předpisům, které aplikoval, a k právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl), navržené důkazy neprovedl (§ 157 odst. 2 o. s. ř.). Jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží svoje rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních principů, ale současně postupuje i v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny (především čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2) a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy." Jinými slovy, rozhodující soud tak není povinen provést všechny navržené důkazy, avšak musí o vznesených návrzích rozhodnout, a pokud účastníky řízení vzneseným důkazním návrhům nevyhoví, pak musí ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. je nepřevzal pro základ svých skutkových zjištění.

IV.b) Aplikace ústavněprávních východisek na projednávaný případ

20. Výše předestřená obecná východiska jsou aplikovatelná i na nyní projednávaný případ stěžovatele, neboť samotný procesní postup obvodního soudu je s nimi ve zřetelném rozporu. Jak již bylo výše rekapitulováno, stěžovatel v průběhu řízení před obvodním soudem (a následně i v odvolacím a dovolacím řízení) setrvale zpochybňoval jednak samotné zadání znaleckého

posudku a formulaci otázky ze strany obvodního soudu, jednak hodnověrnost (z hlediska nedostatečné kvalifikace a odbornosti znaleckého ústavu) závěrů předmětného znaleckého posudku. V této souvislosti proto stěžovatel opakovaně vznášel důkazní návrh v podobě vypracování revizního znaleckého posudku, vypracovaného více kvalifikovaným znalcem z oboru auditu finančních institucí a také s konkrétnějším zadáním, na jehož základě by znalec soudu podrobněji popsal chybný postup vedlejšího účastníka při vypracování předmětných závěrečných zpráv. Jak ovšem vyplývá z obsahu spisu obvodního soudu i z odůvodnění ústavní stížnosti napadeného rozsudku, obvodní soud se s tímto důkazním návrhem žádným způsobem nevypořádal, když jej fakticky odmítl akceptovat, aniž by však ve svém rozhodnutí jakkoliv vyložil, z jakých důvodů navržený důkaz neprovedl, čímž ovšem ve smyslu výše předestřených závěrů judikatury Ústavního soudu zatížil své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních principů a zásad vyjádřených v hlavě páté Listiny, především pak v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2.

21. Ústavní soud si je samozřejmě vědom toho, že v minulosti ve své judikatuře v rámci přezkumu dodržení principů a zásad spravedlivého procesu v řízení před obecnými soudy opakovaně zdůraznil, že právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny nelze vykládat tak, že by pokrývalo veškeré případy porušení kogentních procesních ustanovení v objektivní poloze ("Samotné porušení procesních pravidel stanovených procesními právními předpisy ještě nemusí samo o sobě znamenat porušení práva na spravedlivý proces, ale teprve takové porušení objektivních procesních pravidel, které by skutečně jednotlivce omezilo v některém konkrétním subjektivním procesním právu.") [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 566/07 ze dne 5. 8. 2009 (N 176/54 SbNU 209) či nález sp. zn. IV. ÚS 1796/11 ze dne 18. 10. 2011 (N 178/63 SbNU 69)]. V tomto ohledu lze tedy konstatovat, že nikoliv každé nedostatky v průběhu procesu dokazování v podobě "opomenutí" či nedostatečné vypořádání se s důkazními návrhy účastníků řízení ze strany obecných soudů dosahují ústavněprávní intenzity odůvodňující kasační zásah ze strany Ústavního soudu, obzvláště pokud se lze v praxi setkat i s důkazními návrhy účastníků řízení, které nemají k projednávané věci žádnou relevanci, nemohou vést k objasnění skutečností a otázek podstatných pro dané řízení, resp. mohou být dokonce i výrazem "zdržovací" procesní taktiky.

22. Tato výjimka ovšem na nyní projednávaný případ a postup obvodního soudu zdaleka nedopadá, neboť stěžovatelem navrhovaný důkaz v podobě revizního znaleckého posudku mohl dle názoru Ústavního soudu nepochybně mít relevantní význam pro jeden z klíčových aspektů předmětného sporu o náhradu škody, kterým je důkladné posouzení samotného jednání vedlejšího účastníka řízení jako auditora společnosti AIB, a to především z hlediska souladu jeho postupu s příslušnými právními předpisy (zákonem o auditorech) a auditorskými směrnici. Aniž by tedy Ústavní soud jakkoliv hodnotil věcnou správnost právních závěrů obvodního soudu, posléze aprobovaných i městským soudem, což mu ostatně ani nepřísluší, je ovšem toho názoru, že teprve až na základě důkladně zjištěného skutkového stavu je možné učinit tak kategorické právní závěry, jaké učinily obecné soudy v nyní projednávaném případě, tj. že vedlejší účastník řízení jako auditor "postupoval v souladu se zákonem a žádnou právní povinnost neporušil", resp. že jeho jednání nemůže mít příčinnou souvislost se škodou stěžovatele, když pro ně nelze nalézt oporu ve skutkových zjištěních provedených obecnými soudy.

23. Proto ani Ústavní soud zdaleka nesdílí tak jednoznačné přesvědčení městského soudu, že je zcela vyloučena příčinná souvislost mezi jednáním (pochybením) vedlejšího účastníka jako auditora společnosti AIB a škodou vzniklou stěžovateli v souvislosti s obchodní činností společnosti AIB, která se mimo jiné projevila i v samotném jejím účetnictví, v němž na základě kontroly nuceného správce (provedené jen několik měsíců po vydání auditorské zprávy vedlejšího účastníka s výrokem "bez výhrad", aniž by však měl, jak sám potvrdil, nezbytný přístup ke všem relevantním dokumentům v informačním systému TOPAS, na jejichž základě lze takovou auditorskou zprávu teprve vydat) byl odhalen významný nepoměr mezi skutečnou hodnotou clientského majetku a aktivy vedenými v účetnictví společnosti AIB, což také následně vyústilo v její úpadek. Právní závěr městského soudu, že "škoda byla (stěžovateli) způsobena trestnou činností členů představenstva společnosti AIB" pak nemá oporu v provedeném dokazování vůbec, a za situace, kdy se městský soud nijak nezmiňuje o výsledku trestního řízení (k podnětu nuceného správce a Komise pro cenné papíry) proti těmto subjektům, nachází se i v rozporu se zásadou presumpce nevin, ústavně zakotvenou v čl. 40 odst. 2 Listiny.

24. Nesprávnost uvedeného postupu obvodního soudu v průběhu procesu dokazování je dle Ústavního soudu nadto umocněna tím, že obvodní soud při formulaci svých právních závěrů vycházel výhradně ze závěrů předmětného znaleckého posudku, jehož hodnověrnost však stěžovatel opakovaně zpochybňoval, a to mimo jiné i z toho důvodu, že jej prováděl znalec (jak ostatně uvedl i samotný znalec) bez příslušné kvalifikace a zkušeností v oboru auditorské činnosti finančních institucí. Ústavní soud v minulosti ve své judikatuře nicméně odmítl takový postup, kdy obecné soudy zcela mechanicky a nekriticky přejaly do svých právních závěrů závěry ze znaleckých posudků, a fakticky tak nastolily situaci, že v dané věci "rozhodl znalecký ústav, a nikoli soudy, jejichž role se omezila pouze na paušální a nekritické převzetí jeho závěrů" [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 581/06 ze dne 3. 6. 2008 (N 101/49 SbNU 491) či nález sp. zn. III. ÚS 2253/13 ze dne 9. 1. 2014 (N 3/72 SbNU 41)]. Obvodním i městským soudem opakovaně zdůrazňovaná skutečnost, že se jednalo o otázky ryze odborné a ze specifické oblasti, takový postup zdaleka nemůže ospravedlnit.

25. V této souvislosti Ústavní soud vyslovuje pochybnosti i nad samotnou formulací otázky k předmětnému znaleckému posudku ze strany obvodního soudu ("Zda žalovaný auditor při vypracování závěrečných zpráv o ověření účetních závěrek společnosti AIB k 31. 12. 2003 a k 31. 12. 2004 postupoval v souladu se zákonem č. 254/2000 Sb. a auditorskými směrnici, případně jaké povinnosti jako auditor porušil?"), kterou byl znalec do značné míry v podstatě nabádán k zodpovězení otázky ryze právního charakteru, jejíž hodnocení ovšem přísluší primárně rozhodujícímu soudu, nikoliv znalci, což ostatně stěžovatel rovněž v průběhu řízení před obvodním soudem namítal a zopakoval v ústavní stížnosti, resp. v následné replice k vyjádřením účastníků řízení

(srov. k tomu David, L.; Ištvanek, F.; Javůrková, N.; Kasíková, M.; Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha : Wolters Kluwer, 2009, s. 583n).

V. Závěr

26. Ze všech shora uvedených důvodů Ústavní soud uzavírá, že Obvodní soud pro Prahu 1 i Městský soud v Praze za situace, kdy obvodní soud odmítl akceptovat stěžovatelem navržené důkazy a fakticky mu znemožnil prokázat jím tvrzené skutečnosti, aniž by však ve svém rozhodnutí jakkoliv vyložil, z jakých důvodů je neprovedl, a městský soud v odvolacím řízení v tomto postupu neshledal žádné vady, a dostatečně se tak nevypořádal se všemi odvolacími námitkami stěžovatele, svými rozhodnutími porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

27. Pokud za dané situace Nejvyšší soud v ústavní stížnosti napadeném usnesení následně odmítl stěžovatelovo dovolání s konstatováním, že "tvrzené procesní vady nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu, a proto jejich prostřednictvím přípustnost dovolání založit nelze", pak ani Nejvyšší soud nedostál své ústavní povinnosti chránit základní práva a svobody stěžovatele (čl. 4 Ústavy), neboť i dovolací řízení je nedílnou součástí ústavního rámce pravidel spravedlivého procesu, a dovolací soud je tedy za každé situace povinen chránit základní práva a svobody jednotlivce, což však Nejvyšší soud v nyní posuzovaném případě stěžovatele neučinil.

28. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil. Úkolem obecných soudů tak bude posoudit daný případ znovu, přičemž jsou vázány právním názorem Ústavního v tom směru, že jsou povinny důkladně se vypořádat s důkazními návrhy stěžovatele.

29. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2435/13 ze dne 21. 5. 2014

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové, soudce Ludvíka Davida (soudce zpravodaj) a soudkyně Ivany Janů o ústavní stížnosti stěžovatele J. P., zastoupeného Mgr. et. Mgr. Ondřejem Teplým, advokátem se sídlem Zahradní 46, Kolín, proti rozsudku Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 8. 2012 č. j. 14 T 33/2012-184, rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013 č. j. 12 To 1/2013-231 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013 č. j. 6 Tdo 404/2013-19, za účasti Okresního soudu v Kutné Hoře, Krajského soudu v Praze a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

I.

1. Stěžovatel včas podanou ústavní stížností napadl v záhlaví označené rozsudky Okresního soudu v Kutné Hoře a Krajského soudu v Praze, jakož i usnesení Nejvyššího soudu s tvrzením, že jimi bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a dále jeho právo nebýt zbaven osobní svobody z jiných důvodů a jiným způsobem než stanoví zákon zaručené čl. 8 odst. 2 Listiny. V ústavní stížnosti poukazuje na nezákonný postup nalézacího soudu při provádění rekognice, která je podle stěžovatele jediným usvědčujícím důkazem o jeho vině.

2. Jak vyplývá z odůvodnění ústavní stížnosti a jejích příloh, ve stěžovatelově trestní věci byl rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013 č. j. 12 To 1/2013-231, z podnětu odvolání J. P. podle § 258 odst. 1 písm. e), f) odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "trestní řád"), zrušen ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody ve vztahu k poškozené Z. P. rozsudek Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 30. 8. 2012 č. j. 14 T 33/2012-184, kterým byl J. P. uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "trestní zákoník"), a přečinem podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku a odsouzen podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou roků. Pro výkon trestu odnětí svobody byl podle § 56 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou a o nároku poškozených bylo rozhodnuto podle § 228 odst. 1 trestního řádu (poškozené B. M. nahradit škodu ve výši 3 500 Kč a poškozené Z. P. škodu ve výši 30 000 Kč), když se zbytkem nároku na náhradu škody byly poškozené odkázány podle § 229 odst. 2 trestního řádu na řízení ve věcech občanskoprávních. Nově bylo podle § 259 odst. 3 trestního řádu rozhodnuto tak, že obviněnému při nezměněném výroku o vině za přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku a při nezměněném výroku o náhradě škody ve vztahu k poškozené B. M. byl podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku a § 43 odst. 1 trestního zákoníku uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání jednoho roku; podle § 56 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku byl

obviněný pro výkon trestu odnětí svobody zařazen do věznice s ostrahou a podle § 228 odst. 1 trestního řádu mu byla uložena povinnost uhradit poškozené Z. P. škodu ve výši 28 911 Kč a se zbytkem svého nároku na náhradu škody byla poškozená podle § 229 odst. 2 trestního řádu odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2013 č. j. 12 To 1/2013-231 podal stěžovatel prostřednictvím obhájce dovolání k Nejvyššímu soudu ČR, ve kterém uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. Podané dovolání Nejvyšší soud ČR usnesením ze dne 22. 5. 2013 č. j. 6 Tdo 404/2013-19 podle § 265i odst. 1 písm. b) trestního řádu odmítl.

3. Stěžovatel spatřuje porušení svých práv konkrétně v neprovedení rekognice "in natura" tak, jak to vyžaduje díkce ustanovení § 104b trestního řádu, i přes skutečnost, že byl obžalovaný soudu plně k dispozici a byly splněny všechny podmínky pro její provedení. Kardinální rozpornost se zákonem však spatřuje především v samotné formě provedení daného důkazu, neboť byla poškozeným osobám ukázána pouze jeho fotografie, a to samostatně, bez obdobných fotografií nejméně tří dalších osob. Stěžovatel dále upozorňuje, že poškozené v přípravném řízení popisovaly pachatele jako mnohem starší osobu, než jakou ve skutečnosti je. Výše zmíněné námitky obsahovalo již odvolání stěžovatele, na jehož základě byl rozsudek nalézacího soudu zrušen a věc byla vrácena k projednání. Vyhovění požadavkům odvolacího soudu, který přiznal relevanci jeho námitkám stran procesně nesprávně provedené rekognice, se stěžovateli však jeví jako naprosto nedostačující, neboť provedení rekognice "in natura" již nemůže splnit zákonný požadavek na to, že poznávaná osoba nesmí být svědkům před rekognicí ukázána, k čemuž z důvodu předchozího řízení před soudem prvního stupně již došlo. Přičemž závěry ani z takto provedené rekognice nebyly jednoznačné, když jedna z poškozených jej jakožto pachatele neztotožnila a druhá pouze uvedla, že by se mohlo jednat o osobu pachatele krádeže, nicméně ani to se nedá považovat za naprosto neochvěvné.

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti argumentuje tím, že v případě rekognice se jedná o jediný usvědčující důkaz a ostatní důkazy označuje pouze za nepřímé, netvořící ucelený řetězec objasňující skutkový stav nepřipouštějící jiný závěr o vině pachatele, a z toho důvodu brojí proti uznání jeho viny trestným činem, neboť se tak stalo na základě procesně nesprávně provedeného důkazu, který pokud, i by byl hypoteticky přípustný, stejně nelze označit za přímý důkaz o jeho vině, neboť poznávající osoby jej s plnou jistotou za možného pachatele neoznačily.

5. Geneze trestní věci je taková, že ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, se kterým se ztotožnil také soud odvolací, vyplývá, že obviněný s druhou (neztotožněnou) osobou nabídl poškozeným dámám pokročilého věku (sestry narozené v r. 1926) broušení nožů a nůžek za částku 3 Kč za 1 cm. Pachatelé nabrousili celkově 363 cm, což by při předem domluvené ceně odpovídalo částce 1 089 Kč, avšak po poškozených požadovali, zneužívaje jejich bezmoci a stáří, částku ve výši 13 600 Kč. Poškozené společně zaplatily nejméně 3 500 Kč a 10 000 Kč. Nadto v době placení těchto částek jeden z pachatelů (později identifikován jako J. P.) odcizil poškozené paní P. z pouzdra odloženého v kuchyni nejméně 20 000 Kč, načež oba rychle odešli. Při tomto úprku se jedné poškozené podařilo zapsat registrační značku vozidla, kterým pachatelé z místa činu odjeli, a druhá poškozená zavolala okamžitě policii.

II.

6. Po seznámení s předloženými rozhodnutími obecných soudů a vyžádaným spisovým materiálem dospěl Ústavní soud k závěru, že návrh stěžovatele není důvodný.

7. K námitkám stěžovatele lze především uvést, že bez povšimnutí obecných soudů nezůstala ani okolnost, která vyplynula z rozsudku Okresního soudu v Benešově ze dne 21. 11. 2011 č. j. 1 T 139/2011-76, že J. P. s další neustanovenou osobou nabízel nabroušení nožů a nůžek (za nabroušení devíti kusů nožů a nůžek požadoval částku 9 000 Kč) a využili neobezřetnosti a vyššího věku poškozené a z peněženky odcizili poškozené nejméně 6 000 Kč. Uvedené rozhodnutí nabylo právní moci, aniž by bylo napadeno řádným opravným prostředkem. Uvedená trestná činnost pak pouze dokresluje i způsob páchaní trestné činnosti stěžovatele (soud prvního stupně poukazuje na to, že vozidlo, jehož značku si jedna z poškozených poznamenala, užíval obviněný, který v přípravném řízení oproti hlavnímu líčení uvedl, že je nikomu nepůjčoval; pachatel podle svědkyň při vypisování dokladu o platbě psal levou rukou - sám obviněný rovněž uvedl, že píše levou rukou apod.). J. P. s další osobou předem poškozené informovali o ceně za nabroušení nůžek a nožů, která však byla z jejich strany pouze fiktivní, ve snaze využít jejich stáří, aby následně mohli po nich vyžadovat částku 13 600 Kč za provedenou práci, nikoli však odpovídající rozsahu provedené práce. Je tedy nepochybné, že byl stěžovatelem realizován předem připravený plán, úmysl uvést v omyl jiného a sebe, případně také jiného (blíže neustanovenou osobu) obohatit (pozn.: ze spisu plyne, že uvedený plán úspěšně již v minulosti realizoval). Z takto popsané situace nelze akceptovat polemiku při obhajobě stěžovatele, že šlo o občanskoprávní vztah (daná polemika paradoxně usvědčuje stěžovatele o jeho přítomnosti u poškozených), neboť jeho záměrem již v počátcích nebyl úmysl poskytnout seniorkám službu za předem stanovenou cenu, ale snahou bylo přesvědčit je o vhodnosti jimi nabízené služby v úmyslu zneužít věku poškozených a realizovat předem pojatý úmysl vylákat na seniorkách (poškozených) částku, která stěžovateli za provedenou práci nenáležela.

8. Z výše uvedeného vyplývá, že soud provedl dokazování též dalšími důkazy, byť šlo o důkazy nepřímé, ve svém komplexu však poskytujících dostatečný podklad pro závěr o vině. Hodnocení je přitom plně v souladu se zásadami dokazování v trestním řízení a ustálenou judikaturou trestních soudů a nevymyká se nikterak postupu, který Ústavní soud akceptoval v řadě předchozích obdobných případů.

9. K námitkám stěžovatele stran rekognice lze uvést, že důkazní význam tohoto úkonu v dané věci měl vést orgány činné v trestním řízení k pečlivějšímu postupování, zaručující věrohodné výsledky rekognice. K předložení fotografie stěžovatele sice

přikročila policie ve snaze plně dostát základní zásadě trestního řízení, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni, avšak zvolený postup nebyl procesně správný. Proto bylo odvolacím soudem nařízeno provedení rekognice procesně relevantním postupem. I když obecně platí, že rekognice je zásadně neopakovatelným úkonem a že předchozí ukázání fotografického portréту identifikované osoby nebo její přítomnost u soudního řízení snižuje důkazní význam později provedené rekognice "in natura", nelze dospět ke kategorickému závěru, že výsledky opakované rekognice jsou vždy nepoužitelné. Není-li takový postup postižen svévolnými a sugestivními postupy policie, nýbrž je vyvolán objektivními podmínkami, které jej rozumně vysvětlují (např. potřebou včasného odhalení neznámého pachatele), lze opakovanou rekognici výjimečně připustit s tím, že její výsledky musí být posuzovány velmi kriticky, což v posuzovaném případě obecné soudy akceptovatelně učinily (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2013 sp. zn. III. ÚS 417/12).

10. Na místě je připomenout, že nikoliv každé pochybení při dokazování musí vést ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu. Ústavní soud posuzuje spravedlivost řízení jako celku a přihlíží k závažnosti eventuálních pochybení v postupu orgánů činných v trestním řízení a k jejich dopadu na celkový výsledek řízení; teprve velmi vážné (extrémní) vady vyvolávají potřebu vyvodit ústavněprávní konsekvence. V posuzovaném případě tomu tak není.

11. Ze strany stěžovatele se jedná o pokračující polemiku s názory obecných soudů, neboť z pohledu Ústavního soudu právo na spravedlivý proces stěžovateli upřeno nebylo. Stěžovatel měl k dispozici opravné prostředky, kterých využil, jeho námitkami se soudy obecných soudů podrobně zabývaly a vypořádaly se s nimi. Původní procesní pochybení bylo v potřebném rozsahu zhojeno. To je v zásadě vše, co z čl. 36 odst. 1 Listiny lze pro ústavněprávní přezkum vyvodit. Neplyne odtud garance rozhodnutí "správného", natožpak rozhodnutí, jež stěžovatel za správné pokládá. Nad rámec je nutno přiznat výrazné zmírnění výsledného trestu zapříčiněné amnestijním rozhodnutím prezidenta republiky.

12. Dále je nutné dodat, že pokud jde o povahu procesních práv, lze souhlasit s názorem, který zazněl v judikatuře Ústavního soudu, totiž že procesní práva nemají sama o sobě významu a neexistují samoúčelně. Právo na soudní a jinou právní ochranu garantované čl. 36 odst. 1 Listiny nelze vykládat tak, že by pokrývalo veškeré případy porušení kogentních procesních ustanovení v objektivní poloze, jinými slovy samotné porušení procesních pravidel stanovených procesními právními předpisy ještě nemusí samo o sobě znamenat porušení práva na spravedlivý proces. V případě subjektivního práva na soudní a jinou právní ochranu je totiž třeba vždy zkoumat, jak porušení procesních předpisů zkrátilo jednotlivce na možnosti uplatňovat jednotlivá procesní práva, a konat procesní úkony, jež by byly způsobily přivodit pro jednotlivce příznivější rozhodnutí ve věci samé. Jakýkoliv proces neexistuje samoúčelně, nýbrž jeho cílem je dosažení vzniku, změny či zániku hmotných práv a povinností fyzických či právnických osob (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2003 sp. zn. I. ÚS 148/02).

13. Nelze dovodit, že by v posuzované věci došlo k porušení ústavně zaručených základních práv stěžovatele. Jeho stížnost je nutno označit za zjevně neopodstatněnou podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 82/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto důvodu byla ústavní stížnost stěžovatele bez přítomnosti účastníků a mimo ústní jednání odmítnuta.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 21. května 2014

Kateřina Šimáčková, v. r.
předsedkyně senátu